

Міністерство освіти і науки України
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет історії, політології та національної безпеки
Кафедра історії України та археології

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО НАПИСАННЯ
КУРСОВИХ РОБІТ З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ**

ЛУЦЬК – 2023

УДК 94(477)(072)

М 18

Рекомендовано до друку науково-методичною радою
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(Протокол № 8 від 26 квітня 2023 року)

Рецензенти:

Верба Т. В. – завідувач науково-експозиційного відділу давньої,
середньовічної та нової історії Волині Волинського краєзнавчого музею

Качковська Л. Р. – кандидат історичних наук, доцент кафедри музеєзнавства,
пам'яткознавства та інформаційно-аналітичної діяльності ВНУ імені Лесі
Українки

Малеончук Г. О., Панишко С. Д.

Методичні рекомендації до написання курсової роботи з історії України
/Галина Олександрівна Малеончук, Сергій Дмитрович Панишко. Луцьк:
Вежа-Друк, 2023. 26 с.

Методичні рекомендації містять відомості про етапи написання курсової
роботи з історії України, її структури, вимог до оформлення тексту та списку
використаних джерел. Подано методичні поради щодо захисту результатів
дослідження.

Рекомендовано здобувачам освіти другого курсу, спеціальності 032 Історія та
археології, освітньо-професійної програми «Історія, європеїстика,
археологія»

УДК 94(477)(072)

© Малеончук Г. О., Панишко С. Д., 2023

© Волинський національний університету імені Лесі Українки, 2023

Методичні рекомендації до написання курсових робіт з історії України підготовки бакалавра, галузі знань 03 Гуманітарні науки спеціальності 032 Історія та археологія, за освітньо-професійною програмою «Історія, європеїстика, археологія».

Розробники:

Панишко С. Д., кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України та археології;

Малеончук Г. О., кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України та археології.

Затверджено на засіданні кафедри історії України та археології

протокол № 10 від 14 березня 2023 р.

ВСТУП

У сучасному освітньому процесі якісна підготовка фахівців обов'язково повинна бути спрямована на формування системи, удосконалення змісту, форм і методів науково-дослідної діяльності здобувачів. Науково-дослідна робота студентів є пошуковою діяльністю наукового характеру, що спрямована на пояснення явищ, процесів, встановлення їх зв'язків і відносин, обґрунтування фактів за допомогою методів пізнання. Курсова робота є важливим видом підготовки здобувачів вищої освіти, що забезпечує формування наукового світогляду, оволодіння методологією і методами наукового дослідження; розвиток творчого мислення та індивідуальних здібностей студентів у вирішенні практичних завдань; формування навичок самостійної науково-дослідної діяльності; розвиток ініціативи, здатності застосувати теоретичні знання у своїй практичній роботі; необхідність постійного оновлення і вдосконалення знань; розширення світогляду та ерудиції майбутнього фахівця.

Успішне проведення наукового дослідження та написання курсової роботи залежить від багатьох чинників, серед яких найважливішим є чітка уява про основні вимоги, що ставляться до неї. Ці вимоги стосуються насамперед наукового рівня роботи, її змісту, структури, форми викладу матеріалу, а також оформлення.

Теми курсової роботи пропонуються студентам відповідно до наукової тематики кафедри, з урахуванням наукових зацікавлень студентів. Передбачається, що студент при виборі теми роботи вже займається науковою роботою та готує доповіді на студентські наукові конференції і має власні наукові інтереси. Бажано, щоб проблеми, розглянуті в курсових роботах переросли у бакалаврську, магістерську, а у майбутньому, можливо, і у кандидатську дисертацію.

Студент курсовою роботою показує, як він опанував сучасні методи наукового дослідження, як навчився робити власні узагальнення та висновки, працювати з літературою.

Оцінюючи курсові роботи, науковий керівник чи комісія враховує не лише якість самого наукового дослідження, його наукову новизну, вміння захистити сформульвані положення та висновки, а і його оформлення.

Невідповідність в оформленні курсової роботи державним стандартам і встановленим вимогам, може суттєво вплинути на остаточну оцінку роботи, а через значні відхилення робота може бути взагалі недопущена до захисту. Тому оформленню роботи повинна бути приділена особлива увага. Дотримання студентом усіх вимог до оформлення курсової роботи сприяє вихованню в нього належного стилю роботи, виховує вимогливість до себе, прищеплює певні навички до ведення наукового дослідження, що буде йому корисним у роботі над бакалаврською і магістерською роботою.

Ці методичні рекомендації покликані допомогти студентам насамперед в організації своєї роботи над курсовим дослідженням, а також над його оформленням та презентацією.

Згідно освітньо-професійної програми «Історія, європеїстика, археологія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти через освітній компонент Курсова робота з історії України передбачено формування відповідних програмних результатів та компетентностей:

Програмні результати навчання:

1. Знати найважливіші факти історичного минулого українського народу і історії загалом, а також мати більш глибокі знання про певний історичний період або проблему.
2. Розуміти контекст і причини відповідних історичних подій та використовувати ці знання у професійній діяльності.
3. Знати основні підходи до вивчення вітчизняної та світової історії, принципи і методи історичного пізнання, основні типи і види історичних джерел.
4. Володіти понятійно-категоріальним апаратом історичної науки, професійно оперувати науковими термінами, прийнятими у фаховому середовищі.

5. Вміти працювати з письмовими, речовими, етнографічними, усними, архівними та іншими історичними джерелами.
6. Виявляти взаємозв'язки між процесами у минулому та на сучасному етапі, аналізувати суспільні процеси в історії України у контексті європейської та світової історії.
7. Розуміти і виявляти відмінності в історіописанні, поглядах на минуле представників різних епох та у різних контекстах.
8. Брати участь у плануванні та виконанні наукових досліджень у сфері історії, презентувати результати досліджень, аргументувати висновки.
9. Мати навички організації практичного вирішення питань історичної пам'яті та охорони матеріальної й нематеріальної культурної спадщини України.
10. Застосовувати сучасні методики у процесі популяризації історії та археології, а також здійсненні різних видів педагогічної діяльності.
11. Здійснювати аналіз ситуацій з урахуванням історичного контексту та/або історичних передумов.
12. Здійснювати комунікацію з професійних питань з представниками наукових, громадських, релігійних і національно-культурних організацій і спільнот.
13. Розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, фактори, що зумовлюють різноманіття культур та національних спільнот, ефективно співпрацювати з носіями різних історичних та культурних цінностей.
14. Вміти акумулювати та поширювати кращий досвід професійної діяльності, інтегрувати досягнення інших наук для вирішення актуальних проблем історії та археології.

Загальні компетентності :

1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і

свобод людини і громадянина в Україні.

2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.
4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
5. Здатність спілкуватися іноземною мовою.
6. Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.
7. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
8. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.
9. Здатність бути критичним і самокритичним.
10. Здатність працювати в команді.

Фахові компетентності:

1. Усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами в минулому та сучасності.
2. Усвідомлення відмінностей в історіографічних поглядах різних періодів та в різних контекстах.
3. Усвідомлення соціальних функцій історика, розуміння можливості використання історії для досягнення політичних цілей, в тому числі наслідків зловживання історією.
4. Здатність використовувати у професійній діяльності наукові праці та інформаційно-довідкові видання (бібліографічні довідники, путівники до архівних фондів, архівні описи тощо), сучасні інформаційно-пошукові системи.
5. Здатність відшуковувати необхідні для освітньої та наукової діяльності історичні джерела (архівні та опубліковані документи, етнографічні, картографічні матеріали, музейні експонати, археологічні артефакти і т.п.).

6. Здатність використовувати релевантні методи опрацювання історичних та археологічних джерел, зокрема інструментарій спеціальних історичних дисциплін, а також сучасні інформаційні технології для обробки історичних даних.
7. Здатність використовувати фахові знання та професійні навички для виявлення, охорони та популяризації історико-культурної спадщини.
8. Здатність використовувати у фаховій діяльності знання гуманітарних та соціальних наук, вміння аналізувати оцінювати і прогнозувати політичні, економічні, культурні соціальні події та явища.
9. Здатність працювати з історичними текстами і документами, коментувати, анотувати їх відповідно до певних критеріїв; презентувати і обговорювати результати наукових досліджень.
10. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією.
11. Здатність здійснювати та організовувати археологічну діяльність.
12. Здатність робити відбір та прийняття на збереження артефактів і документів у відповідності до нормативів, організовувати археографічну діяльність, роботу в архівах та музеях, державних наукових та науково-дослідних установах у відповідності з прийнятими правилами та нормами.

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Курсові роботи є однією із провідних форм навчального процесу у закладах вищої освіти, що характеризують науково-методичний рівень підготовки молодого фахівця, стимулюють його творчий пошук і стають результатом самостійної роботи студента.

Вибір теми курсової роботи повинен здійснюватися самостійно студентом, однак водночас відповідати навчальному плану і освітньо-професійній програмі здобувача. У допомозі викладачів кафедри, ймовірного наукового керівника, інших фахівців обраної сфери дослідження, рекомендована тематика наукових робіт на кафедрі (що постійно оновлюється у контексті наукових програм, планів і тематичних розробок кафедри). Тема курсової роботи затверджується на кафедрі і оформлюється

протоколом засідання кафедри. Після обрання напрямку дослідження, науковий керівник зможе допомогти із коректним формулюванням теми курсової роботи. Здобувач пише заяву на ім'я завідувача кафедри із зазначенням теми і прізвища ймовірного наукового керівника (Додаток А).

Тема курсової роботи має відповідати науковій спеціалізації наукового керівника, хоча й це не є обов'язковою вимогою. Після затвердження теми і наукового керівника студент отримує чіткі вимоги щодо принципів написання роботи, дотримання принципу доброчесності, критеріїв оцінювання та ін. Керівник курсової роботи: надає допомогу студенту у складанні плану дослідження, доборі необхідного матеріалу; рекомендує різноманітні інформаційні джерела за обраною темою курсової роботи; систематично надає консультації, за необхідності організовує консультації із іншими викладачами закладу освіти, контролює протягом всього періоду графік виконання ним курсової роботи, її якість та своєчасність виконання, а також інформує завідувача кафедри про хід підготовки роботи до захисту; визначає готовність курсової роботи до захисту; присутній на захисті курсової роботи в складі комісії та оцінює роботу.

Курсову роботу здобувач виконує самостійно, поетапно у терміни, визначені у індивідуальному плані здобувача. Дата захисту курсових робіт визначається відповідно до затвердженого розкладу. План виконання курсової роботи узгоджується із керівником курсової роботи. Студент поетапно звітує про хід виконання курсової роботи із урахуванням відповідних термінів.

Оптимально організувати роботу, правильно розподілити свій час і ресурси, організувати його, забезпечити ґрунтовне і своєчасне вивчення обраної теми дослідження допоможе дотримання чіткої послідовності написання курсової роботи.

Алгоритм виконання курсової роботи:

- Вибір теми курсової роботи (написання заяви щодо затвердження теми та наукового керівника).

- Обґрунтування актуальності теми.
- Визначення об'єкта та предмета дослідження.
- Постановка мети та завдань дослідження.
- Підбір джерел для дослідження.
- Складання попереднього плану роботи над темою та його узгодження з керівником
- Вибір і обґрунтування методів дослідження.
- Написання теоретичних частин роботи (вступу, розділів), подання її керівнику.
- Подання чорнового варіанту роботи керівнику.
- Усунення зауважень, врахування рекомендацій керівника.
- Складання списку використаних джерел.
- Чистове оформлення роботи.
- Подання курсової роботи для перевірки, друк та зшивка курсової роботи, написання відгуку науковим керівником та рецензування.
- Підготовка до захисту.
- Захист курсової роботи.

Загальний обсяг курсової роботи має складати не менше 30 сторінок. Назва курсової роботи повинна бути чітко сформульованою, короткою, відповідати обраній спеціальності та сутності наукової проблеми, яку намагається вирішити студент. У назві не бажано використовувати вербальні конструкції псевдонаукового характеру. Треба уникати назв, що починаються із слів «Дослідження питання...», «До питання про...», «Матеріали до вивчення...», «Аналіз і дослідження нових шляхів ...», в яких не в повній мірі відбито сутність наукової проблеми та які більш вказують на методи дослідження, а не на його мету і завершеність.

Автор при написанні курсової роботи обов'язково повинен спиратися на попередній науковий досвід, посилаючись на авторів і джерела, в яких запозичив певні матеріали чи окремі результати в контексті обраного

напрямку дослідження.

Кількість опрацьованих джерел характеризують якість дослідження і певним чином впливають на оцінку роботи. У роботі необхідно стисло, логічно, аргументовано викласти зміст і результати дослідження, уникати загальних слів, бездоказових тверджень, інформації без посилання на її джерело, тавтології.

У зброшурованому вигляді робота надається науковому керівникові задля написання відгуку і рецензенту для рецензії, після чого відбувається публічний захист курсової роботи комісії, куди входять науково-педагогічні працівники кафедри та факультету. На публічному захисті курсової роботи можуть бути присутні усі бажаючі

СТРУКТУРА РОБОТИ

Курсова робота повинна містити:

- титульний аркуш;
- зміст;
- перелік умовних позначень (за необхідністю);
- вступ;
- основну частину (3–4 розділи);
- висновки;
- список використаних джерел;
- додатки (за необхідністю).

ВИМОГИ ДО ЗМІСТУ РОБОТИ

ТИТУЛЬНИЙ АРКУШ курсової відрізняється від бакалаврських і магістерських робіт. Розповсюдженою помилкою більшості студентів є неправильне скорочення наукових ступенів і вчених звань наукових керівників роботи. Тому наведемо деякі з них: д-р. іст. наук, проф.; д-р. філос. наук, проф.; д-р. іст. наук; канд. іст. наук, доц.; ст. викл., ас. (Додаток Б)

ЗМІСТ подають одразу після титульного аркушу. Це – перша сторінка, яка нумерується (у правому верхньому куті під номером 2). Зміст

складається з розділів і підрозділів (за необхідністю) і містить початкові сторінки усіх структурних одиниць роботи, зокрема вступу, розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків (за необхідністю) (Додаток В).

Перелік умовних скорочень, термінів, позначень може бути поданий перед вступом і мати вигляд двох колонок, в яких зліва за абеткою – терміни, абрєвіатури, тощо, а справа – їх розшифрування чи тлумачення.

ВСТУП розкриває сутність наукової проблеми, доцільність її дослідження. Рекомендовано подавати текстовий матеріал вступу у такій послідовності:

Актуальність і постановка проблеми розкриваються декількома реченнями, що підкреслюють сутність, значущість і необхідність розробки обраної проблеми для історичної науки. За необхідністю, автор подає географічні і хронологічні межі дослідження, обґрунтовуючи їх.

Після з'ясування актуальності проблеми подається **стан її наукової розробки**, тобто аналізується попередній науково-методичний досвід науковців різних країн, в тому числі і України, з метою визначення рівень наукової розробки означеної проблематики і з'ясування питань, що залишились за межами дослідження провідних фахівців. Огляд наукової літератури можна робити за науковими школами, хронологічними чи проблемними принципами.

Мета, завдання і методи дослідження. Мета тісно пов'язана із формулюванням теми дослідження. Не слід формулювати тему як «дослідження...», «аналіз...» або «вивчення...» через те, що це більш вказує на засоби, якими автор намагається досягнути мети, а не на саму мету. Після означення мети необхідно з'ясувати **предмет і об'єкт дослідження**, пам'ятаючи, що перший завжди міститься у межах другого, тобто об'єкт – це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію. В об'єкті виділяється та його частина, яка є предметом, і саме на яку спрямована основна увага автора і який позначається у вигляді теми на титульному аркуші роботи.

«Для досягнення поставленої мети автор ставить **низку завдань:...**», пропонується таким чином починати формулювання завдань, які певним чином, за кількістю і змістовно співпадають із розділами і підрозділами роботи. Їх, як правило, не більше п'яти. .

До структури Вступу курсової роботи також включаються **хронологічні та територіальні межі** досліджуваної теми

«З'ясування мети і означення задач дослідження зумовили наступні **методи** наукового пошуку...». Після чого, автор перераховує методи, якими скористався при написанні курсової роботи, не відриваючись від змісту, тобто конкретно демонструючи, що і яким чином досліджувалось. Це надасть впевненості у логічності і доцільності вибору методів дослідження. Традиційні методи дослідження проблем у сфері гуманітарних наук відомі такі: структурно-функціональний аналіз, системний, компаративний, комунікативний, соціокультурний, інституціональний, ціннісний, тощо.

«Досягнення поставлених мети і завдань стало можливим лише при залученні наступних типів джерел...». Далі автор повинен перелічити усі використані джерела за їх кваліфікаційними ознаками із зазначенням цінності кожного у контексті розкриття теми дослідження. **Аналіз джерельної бази** включає лише ті джерела, які дійсно було використано у роботі.

Практичне значення отриманих результатів дослідження являє собою інформацію щодо ступеня готовності, сфери та масштабів їх використання. Серед можливих варіантів можуть стати наступні твердження: «отримані результати можуть стати корисними при підготовці наукової статті, тез доповіді на науково-практичній конференції...», «доцільні в використанні у певних нормативних та розробці нових факультативних курсів...» тощо.

Наприкінці вступу подається **апробація отриманих результатів**, якщо вона мала місце. Вказуються друковані матеріали, в яких було розкрито окремі напрацювання з означених питань.

Визначення мети і завдань, обрання методів дослідження, певна джерельна база, все це обумовлює **структуру роботи**. Автор наводить загальний обсяг роботи (кількість сторінок, не включаючи перелік джерел, додатки), кількість розділів, використаних джерел, додатків.

ОСНОВНА ЧАСТИНА

Основна частина роботи складається із розділів, підрозділів (за необхідністю). Кожний розділ починається з нової сторінки. Початку кожного розділу може передувати коротка передмова щодо обраних напрямку і методів дослідження. У кінці кожного розділу мають бути висновки, в яких стисло і досить конкретно відображено певні здобутки автора.

У розділах основної частини матеріал повинен подаватися у логічній послідовності, що підпорядкована темі, меті та завданням дослідження. Матеріал повинен містити посилання на використані джерела та наукову літературу. Кількість розділів не регламентується, але практика показує, що оптимальна кількість – три розділи. Назви розділів не повинні дублювати назву роботи. В першому розділі подають огляд літератури за темою і вибір напрямків дослідження. Цей розділ присвячений основним етапам розвитку наукової думки за обраною проблемою і не може перевищувати 20 % обсягу основної частини.

У другому та третьому розділах подають експериментальну частину, теоретичні чи емпіричні пошуки, аналіз та узагальнення результатів дослідження.

Кількість сторінок різних розділів повинна бути приблизно однаковою, розбіжність може бути незначною (до п'яти сторінок).

ВИСНОВКИ

Висновки не повинні бути великими за обсягом (разом із вступом за кількістю сторінок вони складають до 20 % загального обсягу роботи), але змістовні, стислі і конкретні. У висновках викладаються найбільш важливі наукові і практичні результати, що були отримані автором під час

дослідження і вказують на розв'язання наукової проблеми. Вони не можуть дублювати ті висновки, що наводились наприкінці кожного розділу через те, що загальні висновки значно ширші, авторіві потрібно наголосити на їх достовірності і цінності для історичної науки. Після чого формулюються рекомендації щодо наукового і практичного використання результатів дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Список використаних джерел слід розміщувати одним з наступних способів:

- за наскрізною нумерацією, тобто у порядку згадування посилань у тексті;
- за абеткою та першими літерами авторів, видань, документів, заголовків статей.

Незалежно від обраного способу оформлення посилань, бібліографічний опис джерел складають відповідно до чинних стандартів з бібліотечної і видавничої справи (ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання / Нац. стандарт України. Вид. офіц. [Уведено вперше ; чинний від 2016-07-01]. Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2016. 17 с.¹) (Додаток Д). Список використаних джерел одночасно є списком посилань, що пояснює згадування у тексті роботи кожного з наведених джерел інформації.

ДОДАТКИ

Якщо необхідно продемонструвати допоміжний матеріал для повноти сприйняття дослідження доцільно робити додатки:

- таблиці допоміжних цифрових даних;
- діаграми;
- ілюстрації допоміжного характеру.

ПРАВИЛА ОФОРМЛЕННЯ РОБОТИ

¹ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання / Нац. стандарт України. Вид. офіц. [Уведено вперше ; чинний від 2016-07-01]. Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2016. 17 с. URL: <https://center.ucu.edu.ua/biblioteka-novyny/natsionalni-standarty-z-oformlennya-bibliografiyi/> (дата звернення: 02.02.2022)

Роботу друкують за допомогою комп'ютера з використанням текстового редактора Word розміру 14 із полуторним міжрядковим інтервалом на одній сторінці білого аркушу (папір формату А4).

Текст роботи необхідно друкувати, залишаючи поля таких розмірів: ліве – 30 мм, праве – 15 мм, верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм.

Кожна структурна одиниця роботи починається з нового аркушу, лише підпункти залишаються в межах розділів. Заголовки усіх структурних одиниць друкуються великими літерами симетрично до тексту. Крапку в кінці заголовка не ставлять.

Усі сторінки підлягають нумерації, яка подається у правому верхньому куті арабськими цифрами без знаку № і крапки. Титульний лист є першою сторінкою, але на ньому не ставлять цифру 1, тобто починають нумерацію з другої сторінки.

ВСТУП, ЗМІСТ, ВИСНОВКИ, ДОДАТКИ нумерують звичайним чином, вони не мають власної нумерації. Не можна друкувати: 1. ВСТУП чи 5. ВИСНОВКИ. Номер розділу ставлять після слова РОЗДІЛ і без крапки переходять на наступний рядок для введення назви цього розділу, яка теж друкується великими літерами, симетрично до тексту, без крапки в кінці речення. Після відступу (3 рядки) подається текст розділу звичайним шрифтом за звичайними орфографічними вимогами.

Підрозділи мають нумерацію залежно від розділу в межах якого вони містяться, тобто першою цифрою у позначенні підрозділу є номер розділу, а друга – порядковий номер підрозділу між якими ставлять крапку: 1.1., 1.2., 2.1. ... 2.4. тощо. Після номеру підрозділу ставлять крапку і з великої літери вводять його назву.

Ілюстрації, таблиці, діаграми можуть розміщуватися як у тексті, так і поза ним, у додатках. У тексті ці допоміжні матеріали вводяться одразу після першого згадування. У тексті роботи роблять посилання на певну таблицю чи конкретний рисунок (Табл 1.2., або Рис.3.2.).

Усі креслення, схеми, графіки, діаграми, карти підписуються знизу словом Рис., вводиться номер, назва і пояснювальні підписи (за необхідністю). Рис. нумеруються послідовно в межах розділу, за винятком тих, що подані у додатках. Так, перший малюнок другого розділу буде мати номер 2.1.

Таблиці мають власну нумерацію. У правому верхньому куті, над заголовком таблиці розміщується напис Таблиця із зазначенням послідовного номеру після номеру розділу в якому вона міститься і крапки, наприклад:

Таблиця 3.2.

Назва

№			

Матеріал в таблиці краще подавати 12 кеглем через один міжрядковий інтервал.

Допоміжні матеріали, що містяться в таблицях і різного роду рисунках можуть бути підраховані й складені автором чи взяті з певних джерел; це треба позначати. У першому випадку, якщо схема складена безпосередньо автором, після заголовка ставлять зірочку * та у після строковому посиланні позначають «Складено автором за матеріалами...». Якщо матеріал поданий у таблицях і малюнках запозичений з певних джерел, автор повинен після заголовку у квадратних дужках зазначити його номер, відповідно до «СПИСКУ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», що подається після основного тексту роботи, і сторінку на якій міститься цей матеріал. Наприклад: [23, с. 39]. Це означає, що поданий матеріал можна знайти у монографії чи виданні, що у «СПИСКУ ВИКОРИСТОВАНИХ ДЖЕРЕЛ» посідає 23 місце на 39 сторінці.

Саме таким чином оформляються посилання і цитування на використані джерела.

У випадку, якщо у тексті згадуються провідні фахівці з питань, що досліджуються автором, чи наводяться декілька робіт посилання робляться так: у квадратних дужках позначаються лише номери робіт із «СПИСКУ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ» [5-9], або [10, 21, 30-36]. Якщо в тексті подається цитата чи наводиться ракурс думок певного науковця, автор повинен зробити посилання на конкретну наукову працю та зазначити сторінку, де міститься ця цитата чи міркування фахівця з окреслених питань: [13, с.9]. Науковий етикет вимагає точно відтворювати цитований текст, щоб при найменшому скороченні не спотворити зміст, що було закладено науковцем.

Текст цитати починається і закінчується лапками «...» і наводиться у тій граматичній формі, у якій він поданий у джерелі.

Список використаних джерел наводять після висновків. Його оформлення роблять безпосередньо за друкованим твором або виписують з каталогу і бібліографічних покажчиків, щоб уникнути помилок. Обов'язково у поданні джерела повинна бути інформація про автора, назву, місто і місце видання, загальну кількість сторінок тощо.

ДОДАТКИ наводяться після «СПИСКУ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ» і розміщуються у порядку появи посилань на них у тексті роботи. Додатки слід позначати великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ь. Якщо в роботі має місце один додаток, він позначається літерою А. Слово «Додаток ...» із зазначенням номеру у вигляді великої літери розміщується справа на сторінці. Кожний додаток повинен починатися з нової сторінки і мати власну назву. Заголовок друкується звичайними літерами симетрично до сторінки.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КУРСОВИХ РОБІТ

Оцінювання курсової роботи здійснюється за 100-бальною шкалою згідно Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів

вищої освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки від 29.06.2022 р.²

Критеріями оцінки виступають: змістовність, відповідність спеціальності, ступінь самостійності студента під час написання роботи, широта джерельної бази дослідження, цілісність, завершеність роботи, досягнення поставленої мети і вирішення вказаних завдань, наявність певних практичних результатів, їх новизна, володіння матеріалом під час захисту, дотримання вимог щодо оформлення, структури і науково-довідкового апарату роботи.

Курсова робота, в якій прореферовано опубліковані джерела та на їх основі розкрито тему, допускається до захисту, але не може бути оцінена вище ніж оцінкою «задовільно».

Робота, в якій зроблено власну оцінку джерел історичної літератури, самостійно підібраний та проаналізований матеріал, зроблені аргументовані висновки та обґрунтовані пропозиції може бути оцінена на «добре».

Робота, в якій зроблено власну оцінку джерел історичної літератури, використані різноманітні методи дослідження, обґрунтовано актуальність курсової роботи, розкрито наукову новизну, теоретичне і практичне значення роботи, зроблений власний аналіз і на його основі – аргументовані висновки та обґрунтовані пропозиції може бути оцінена на «відмінно».

Курсова робота (проект) відповідно до навчального плану освітньо-професійної програми є складовою частиною залікового кредиту, становить окремий заліковий кредит та оцінюється за шкалою від 0 до 100 балів.

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка	Оцінка за шкалою ECTS	
90–100	Відмінно	A	Відмінне виконання
82–89	Дуже добре	B	Вище середнього рівня

² Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки від 29.06.2022 р. URL: https://ed.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/08/2022_Polozh_pro_otzin_%D0%A0%D0%B5%D0%B4_%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%9C%D0%95%D0%94.pdf (дата звернення: 26.08.2022)

75–81	Добре	C	Загалом хороша робота
67–74	Задовільно	D	Непогано
60–66	Достатньо	E	Виконання відповідає мінімальним критеріям
1–59	Незадовільно	Fx	Необхідне перескладання

У разі виникнення конфліктних ситуацій їх вирішення здійснюється у відповідності до Положення про порядок і процедури вирішення конфліктних ситуацій у Волинському національному університеті імені Лесі Українки від 26 листопада 2020 р.³

ПОЛІТИКА ДОТРИМАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Написання курсової роботи має відбуватись із дотриманням Кодексу академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки від 30 жовтня 2020 р.⁴ та Положення про систему запобігання та виявлення академічного плагіату у науково-дослідній діяльності Волинського національного університету імені Лесі Українки від 14 березня 2022 р.⁵ Рівень унікальності тексту курсової роботи є пропорційним до оцінки здобувача. При показнику унікальності тексту менше 50 % – курсова робота не допускається до захисту, і має бути повернена на доопрацювання, при показнику від 51 до 65 % – робота може претендувати на оцінку «Задовільно», від 66 до 80 % – «Добре», «Дуже добре», від 81% – «Відмінно». Звіти перевірки на унікальність текстів досліджень підлягають аналізу наукового керівника.

³ Положення про порядок і процедури вирішення конфліктних ситуацій у Волинському національному університеті імені Лесі Українки. URL: http://vnu.edu.ua/sites/default/files/2021-02/Polozhennia_poriadok_vyrishennia_konfliktnykh_sytuatsii.pdf (дата звернення: 02.02.2022)

⁴ Кодекс академічної доброчесності ВНУ імені Лесі Українки. URL: <http://ra.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/03/Kodeks-akademichnoyi-dobrochesnosti.pdf> (дата звернення: 09.02.2022)

⁵ Положення про систему запобігання та виявлення академічного плагіату у науково-дослідній діяльності ВНУ імені Лесі Українки. URL: <http://ra.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/03/polozhennya-pro-antyplagiat.pdf> (дата звернення: 16.03.2022)

Перевірка тексту курсової роботи на унікальність може здійснюватися, наприклад, за допомогою таких програм Unicheck⁶ Plag.com.ua⁷

⁶ <https://corp.eu.unicheck.com/>

⁷ <https://www.plag.com.ua/>

ДОДАТКИ**Додаток А****Зразок заяви на виконання курсової роботи студента**

Завідувачу кафедри
історії України та археології
д-ру іст. наук, проф. Барану В.К.
студента 2 курсу
спеціальності 032 Історія та археологія
Прізвище та ім'я здобувача

Заява

Прошу затвердити тему курсової роботи
«_____»
і призначити моїм науковим керівником _____.

Дата

Підпис

Додаток Б**Зразок оформлення титульного аркуша курсової роботи студента**

Міністерство освіти і науки України

Волинський національний університет імені Лесі Українки

Факультет історії, політології та національної безпеки

Кафедра історії України та археології

**ВІЙСЬКОВА СПРАВА У ВОЛИНСЬКОМУ ТА ГАЛИЦЬКОМУ
КНЯЗІВСТВАХ ПЕРІОДУ XII – ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ XIV СТ.****Курсова робота**

студента 2 курсу,

спеціальності 032 Історія та археологія

ПП

Науковий керівник:

ПП

ЛУЦЬК-2023

Додаток В**Зразок оформлення змісту наукової роботи****ЗМІСТ**

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. Історіографія та джерела проблеми розвитку військової справи у Волинському та Галицькому князівствах XII – першої половини XIV ст.....	8
РОЗДІЛ II. Особливості стратегії та тактики волинських та галицьких князів періоду XII – першої половини XIV ст.....	16
3.1. Особливості ведення воєн та формування військових стратегій.....	16
3.2. Тактика тогочасних військових дій.....	24
РОЗДІЛ IV. Розвиток озброєння та оборонної системи князівств.....	32
4.1. Зброя, амуніція та військова техніка	32
4.2. Будівництво фортифікаційних споруд.	40
ВИСНОВКИ	48
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	51
ДОДАТКИ.....	55

Приклади оформлення списку використаних джерел, який наводять у курсовій роботі

Традиційно, джерела та література, які написані українською та російською мовами подаються спочатку, а потім наводять роботи англійською та іншими мовами за відповідними абетками. Нумеруються джерела та література звичайним засобом, арабськими цифрами за абеткою чи за першим згадуванням у тексті.

Монографії:

Войтович Л. Княжа доба на Русі: портрети еліти. Біла Церква: Видавець Олександр Пшонківський, 2008. 480 с.

Калакура Я., Рафальський О., Юрій Ю. Українська культура: цивілізаційний вимір. Київ: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2015. 496 с.

Складові частини іноземного журналу:

Apton A.F. Parliaments, estates and representation. *University news*. 2007. N 1. P.22–25

Наукові статті:

Моця О. П. Синьоводська битва та її наслідки в контексті історії середньовічної Європи. *Український історичний журнал*. 2012. № 2. С. 6.

Матеріали розміщені на шпальтах газет:

Махун С. Переяславська рада – 1654: політична поразка України чи День возз'єднання. *Дзеркало тижня*. 2014. Вип. 2: 24 січня – 31 січня.

Інтернет видання:

Войтович Л. Готи на території України: результати досліджень на початок XXI століття. *Археологічні дослідження Львівського університету*. 2008. Вип. 11. С. 35–64. URL: <https://clio.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/01/3-22.pdf> (дата звернення: 10.10 2017).

Автореферати дисертацій:

Тацієнко В. С. Повсякденне життя православного парафіяльного духовенства Київської єпархії в кінці XVIII – на початку XX ст.: автореф. дис.... канд. іст. наук. Миколаїв, 2017. 22 с.